

Intre calculator si sociologia lecturii

Bibliotecile reprezinta, in lumea contemporana, institutii cu functii si roluri de o reala deschidere informationala, educationala si culturala, fapt unanim cunoscut. Determinate de "comunicarea globala," schimbarile majore survenite in structura organizationala si manageriala a acestor "intreprinderi" strategice, in continutul profesiei de bibliotecar au vizat in primul rand (si uneori obsesiv), automatizarea si informatizarea. Astfel a aparut pe scena un nou rege-Calculatorul, nascandu-se si impunandu-se o noua terminologie, caracterizata printr-o obiectivitate impersonala: cititorul a devenit "utilizator", biblioteca o "banca de date", un "magazin" de produse informationale. Desigur scopurile bibliotecii au ramas aceleasi, la fel de nobile: accesul comunitatii la o informatie din ce in ce mai diversificata, posibilitatea de a comunica mai rapid cu "lumea larga", educatia continua, contactul permanent cu marea cultura.

Ceea ce vreau sa aduc in discutie se refera la un anumit "conflict" care poate aparea intre caracteristicile informatizarii (uniformizarea, in primul rand) si lectorul vazut ca personalitate umana singulara supus rigorilor si transformarilor sociale intr-o societate in plina miscare. Este vorba, daca vreti, despre relatia intre "obiectiv" si "subiectiv", intre tehnologie si psiho-sociologia procesului de lectura, de informare. Continuind rationamentul, ne putem intreba: mai sunt necesare studiile si cercetarile de psiho-sociologie a lecturii, mai sunt benefice cercetarile de sociologie a literaturii? Credem ca raspunsul nu poate fi decat afirmativ, pornind si numai de la certitudinea ca exista "lectori", fiecare dintre acestia avand propriile sale caracteristici psiho-sociale, regasite in interese de informare si de lectura care sunt, astfel, "personalizate". Din punct de vedere sociologic, este validat faptul ca exista, la nivelul oricarui fenomen social (si lectura este un fenomen social) anumite tendinte medii de evolutie, iar diagnosticarea lor poate duce la proiectii viitoare viabile.

Din pacate, studiile si cercetarile de sociologie a literaturii, de psiho-sociologie a lecturii sunt foarte rare, iar abordarile, mai mult teoretice, nu pot fi semnificate la nivel regional sau national. Paradoxal, aceasta stare de fapt se regaseste intr-o perioada in care se cer lamurite numeroase probleme privind statutul social al scriitorului, locul si rolul sau in societate, circulatia operei literare, relatia dintre valoarea literara si succesul la public. Deasemenea, studierea procesului de creatie, audienta la public, realizarea unor tipologii ale publicului si ale lecturii, stabilirea rolului, a functiilor si efectelor lecturii asupra individului si societatii reprezinta numai cativa dintre indicatorii care dau seama, in ultima instanta, de starea culturala a natiunii. Este vorba despre identificarea unui model cultural romanesc la nivelul scriitorului, a operei sale, dar si la nivelul celui care consuma „produsul cultural” numit literatura. Cercetand o asemenea problematica, ne-am putea da seama, mult mai clar, de specificitatea noastra culturala, dar si de similitudinile cu un model cultural european (global), care se prefigureaza.

Im bibliotecii cercetarea sociologica trebuie repusa in drepturi, avand in vedere tocmai transformarile calitative survenite in structura lectorilor, a intereselor de lectura, a relatiilor cu creatorii si cu comunitatea pe care o deservesc, totul interpretat intr-o viziune sistematica care ar deschide calea spre o comunicare reala cu Europa. Prioritate ar fi cercetarile care sa ne lamureasca asupra impactului pe care automatizarea si informatizarea il au asupra cititorilor (utilizatorilor), mai ales acum, cand multi contesta folosirea excesiva a computerului. Nu de mai putin interes ar fi cercetarile concrete care

sa ne puna la dispozitie „harti” ale lecturii si ale lectorului, anumite tipologii ale intereselor de lectura in concordanta cu structura socio-profesionala a acestora. Modul in care sunt percepute noile servicii de biblioteca . Aria de cercetare este vasta, dar, in perspectiva unui management performant, ea devine absolut necesara. Cu toate ca cercetarea sociologica presupune munca de echipa, consideram ca biblioteca romaneasca are resurse umane necesare pentru realizarea ei. Poate ca o asemenea abordare poate fi insusita de asociatiile profesionale de profil.

Nu putem incheia aceasta pledoarie, fara a spune ca nu suntem, in nici un fel inpotriva automatizarii si informatizarii bibliotecilor, dar, pentru buna lor dezvoltare viitoare, aceste procese sunt insuficiente, in conditiile in care acestea, sunt vazute ca un scop in sine.

Lectura, cititorul, sunt concepute care cu greu pot fi cuantificate, ele reprezentand fenomene psiho-sociale care, cu siguranta, transcend procesul obiectiv de uniformizare pe care il reprezinta calculatorul.

Dr. Octavian M. Sachelarie
Material publicat in “Biblioteca: Revista de bibliologie si
stiinta informarii”,
Bucuresti, 2005, nr.8